

Liikelaitostuvan laboratorion
muutostarpeet
tietojärjestelmäpalveluissa

Lasse Lehtonen
Hallinnollinen osastonylilääkäri
HUSLAB

Laboratorion tietotekniikan kehitysnäkymiä

1. kilpailutus palveluhankinnoissa
2. liikelaitostaminen
3. tiedonsiirto osana laboratorion palvelutuotetta
4. tukipalvelujen ulkoistaminen

→ Kokonaissopimukset eräänä ratkaisuvaihtoehtona

Kilpailutus palveluhankinnoissa

- tietotekniikan kulut tulevaisuudessa jopa 5-10 % terveydenhuollon kustannuksista
- kilpailutus hankinnoissa välttämätöntä kustannusten minimoimiseksi
- EU:n hankintadirektiivi (93/36/ETY) ja suomalainen hankintalainsäädäntö (laki julkisista hankinnoista, L 1505/1992) asettavat vaatimuksia toimintatavoille

Kilpailutuksen ongelmia

- ”hankintabyrokratia”
 - pienten hankintojen osalta kilpailutus tuskin säästää kustannuksia
- kilpailutus vie aikaa
 - vaikea tehdä nopeita päätöksiä akuuteissakaan ongelmissa
- vaikea sitoutua yhteen toimittajaan, vaikka järjestelmäratkaisut saattaisivat edellyttää pitkäaikaista yhteistyötä

Laboratorioiden liikelaitostuminen

- julkisen terveydenhuollon yksiköiden toiminta muuttuu yritysmäisemmäksi
- laboratorion tuotannon tietojärjestelmien on palveltava aiempaa paremmin paitsi potilastietojärjestelmiä, myös ”yrityksen” talouden seurantajärjestelmiä (tuotannon/toiminnanohjaus)
- tietoteknisiä investointeja tarkastellaan aiempaa ”kaupallisemmin”
 - investoinnin *kannattavuus* (kustannussäästöt esim. henkilöstömenoissa)
 - investoinnin tuomat *kilpailuedut* (myynnin lisäys)

Liikelaitostamisen tuomia ongelmia

- osaoptimointi
- julkisen sektorin laboratorioliikelaitosten lisääntyvä (?) keskinäinen kilpailu vaikeuttaa yhteistyötä

Tiedonsiirto osana palvelutuotetta

- laboratorio myy informaatiota
- informaatio tuo lisäarvoa vain, jos se saavuttaa oikea-aikaisesti hoitopäätöksiä tekevän terveydenhuollon ammattilaisen
- laboratoriotulosten *toimiva tiedonvälitys* on olennainen osa palvelutuotetta
- aluetietojärjestelmät

Toimiva tiedonvälitys

- vastaa asiakkaan tarpeita (tietojen käytettävyys eri potilastietojärjestelmissä)
- kokonaistaloudellinen
- toimintavarma
- tietosuojasta huolehdittu

Tiedonsiirron ongelma-alueita

- potilastietojärjestelmien erot vaikeuttavat yhtenäisratkaisuja
- terveydenhuollon yksiköissä rajalliset investointimahdollisuudet
- tietoa tarvitsevan yksiköön (esim. kunnan terveyskeskuksen) tietotekninen asiantuntemus on usein vähäinen
 - ei osata määrittää palvelutarvetta (tarjouspyynnöt)
 - neuvottelut tiedonsiirtoratkaisuista vaikeita toteuttaa, jos tilaajaorganisaatiossa ei ole ao. tietojärjestelmien asiantuntijaa

Tukipalvelujen ulkoistaminen

- yritykset enenevässä määrin keskittymässä ydinosamisalueisiinsa
- myös sairaanhoitopiirit ulkoistavat tukipalvelujaan omistamiinsa osakeyhtiömuotoisiin yrityksiin (kiinteistöpalvelut, pesulapalvelut, tietotekniset palvelut) taikka luopuvat palvelun tuottamisesta kokonaan

Ulkoistamisen ongelmia

- oma perusasiatuntemus heikkenee
- usein ulkoistetaan toimintoja, jotka koetaan kalliiksi taikka lisäkustannuksia aiheuttaviksi
 - on kuitenkin harvoin mahdollista ylläpitää samaa palvelutasoa, jos ostopalveluun käytetään vähemmän rahaa kuin aiemmin toiminnan tuottamiseen (ellei palvelua siirretä halpojen työvoimakustannusten maihin)

Kokonaisopimus tietopalvelun hankinnasta

Puitesopimuksen rakenne

- ylläpidettävien ja kehitettävien järjestelmien määrittely
- toimittajan resurssivaraus aikayksikköä kohden koko sopimuskauden ajaksi
- resurssien allokointimenettely yhteisen valvontaryhmän toimesta
- sopijapuolten nimeämät yhteyshenkilöt hoitamaan käytännön yhteistyötä

Puitesopimus ja kilpailutus

- neuvottelumenettely
 - periaatteessa toissijainen hankintamenettely
 - on mahdollinen mm. kun tarjouserittelyä ei voida laatia niin yksityiskohtaiseksi, että kokonaistaloudellisesti edullisin palvelu voitaisiin valita avointa tai rajoitettua menettelyä käyttäen
- sopimus määräaikainen
 - hankinta/neuvottelumenettely voitava käynnistää myös toisen palveluja tarjoavan yrityksen kanssa sopimuksen päättyessä

Puitesopimus ja laboratorion muuttuminen liikelaitokseksi

- puitesopimuksella pyritään parantamaan liikelaitoksen toimintaedellytyksiä laboratorion palvelumarkkinoilla
- ei kilpailurajoituksia

Puitesopimus ja liikelaitoksen ja sen asiakkaiden väliset tiedonsiirtoratkaisut

- tietojärjestelmätoimittajan toteuttamia tiedonsiirtoratkaisuja voidaan tarjota osana palvelutuotetta ja ne voidaan hinnoitella erilleen/yhteen
 - neuvoteltava asiakkaan kannalta kokonaistaloudellisin ratkaisu
- tilaavan yksikön ja laboratorion välisen palvelusopimuksen ehtoja on tarkennettava tiedonsiirtojärjestelmän osalta

Puitesopimus ja ulkoistaminen

- puitesopimus merkitsee laboratorion tietopalvelujen ulkoistamista
 - ohjelmistokehitys ei ole laboratorion ydinosamisalue
 - voidaan vähentää tietotekniikan ylläpitoon käytettyjä henkilöresursseja
 - voidaan edellyttää aiempaa nopeampaa kehitystyötä ja parempaa palvelutasoa

Resurssiallokaatio käytännössä

- (kuukausittaiset) allokointipalaverit
- ”tulipalojen sammuttaminen”
 - jatkossa resurssivaraukset mahdollistavat aiempaa pitkäjännitteisemmän kehitystyön
- kehitysinvestointien kannattavuusarvioinnit?

Puitesopimus (haitat)

- laboratorion oman asiantuntemuksen heikentyminen
- riippuvuus ulkopuolisesta yrityksestä
- tietoteknisten investointien kustannusten nousu

Puitesopimus (edut)

- ulkopuolisen erityisasiantuntemuksen käyttöönsaanti
- nopeampi tietotekninen kehitystyö
- kilpailuedut tarjottaessa tiedonsiirtoratkaisuja laboratoriopalvelun osana